

8. Босенко А.И. Функциональный контроль гребцов нагрузкой с реверсом в годичном цикле тренировки / А.И. Босенко, И.И. Самокиш, А.Н. Дубинин // Физическая культура и спорт в 21 веке: матер. Международной науч. Конф. – Волжский, 2008. – С. 236-243.
9. Бресткин М.П. Функции организма в условиях изменений газовой среды / М.П.Бресткин. – Л.: Изд. ВМА им. С.М. Кирова, 1968. – 65 с.
10. Вейн А.М. Заболевания вегетативной нервной системы: рук-во для врачей / А. М. Вейн. – М.: Медицина, 1991. – 623 с.
11. Вирхов Р. Целлюлярная патология как учение, основанное на физиологической и патологической гистологии / Р. Вирхов. – СПб, 1871.
12. Давиденко Д.Н. Методика оценки функциональных резервов организма при использовании нагрузочной пробы по замкнутому циклу изменения мощности / Д.Н. Давиденко, В.П. Андрианов, Г.М. Яковлев, Н.К. Лесной // Пути мобилизации функциональных резервов спортсмена: Сб. науч. тр. – Л.: ГДОИФК, 1984. – С. 35-41.
13. Давиденко Д.Н. Функциональные резервы адаптации организма человека // Социальная физиология: учебное пособие. – М., 1996. – С. 126-135.
14. Давиденко Д.Н. Биологические основы физической культуры и спорта: [учеб.пособие] / Д.Н. Давиденко, В.А. Пасичниченко. – Санкт-Петербург: СПбГУ. 2008. – 102 с.
15. Загрядский В.П. Физиологические резервы организма и высокогорье / В.П. Загрядский, А.П. Серохвостов. – Фрунзе: Илим, 1989. – 120 с.
16. Крылов А.А. Психология: учебник для студентов вузов /А.А. Крылов. – М.: Проспект, 2004. – 743 с.
17. Курзанов А.Н. Функциональные резервы организма: монография / А.Н. Курзанов, Н.В. Заболотских, Д.В. Ковалев. – М.: Издательский дом Академии Естествознания, 2016. – 96 с.
18. Кучма В.Р. Руководство по школьной медицине. Медицинское обеспечение детей в дошкольных, общеобразовательных учреждениях и учреждениях начального и среднего профессионального образования / В.Р. Кучма. – М.: НЦЗД РАМН, 2012. – 215 с.
19. Маляренко Ю.Е. Функциональные резервы и физиологическая защита кровообращения / Ю.Е. Маляренко, Т.Н. Маляренко, Н.В. Рымашевский, В.П. Терентьев // Вестник Тамбовского университета. – Вып. №4. – Том 3. – Тамбов, 1998. – С. 333-339.
20. Мищенко В.С. Функциональные возможности спортсменов / В.С. Мищенко – Киев: Здоровья, 1990. – 200 с.
21. Мозжухин А.С. Физиологические резервы спортсмена: лекция / А.С. Мозжухин. – Л.: ГДОИФК, 1979. – 14 с.
22. Мозжухин, А.С. Роль системы физиологических резервов спортсмена в его адаптации к физическим нагрузкам / А.С. Мозжухин, Д.Н. Давиденко// Физиологические проблемы адаптации. – Тарту, 1984. – С. 84-87.
23. Мозжухин, А.С. Устойчивость к гипоксии и физиологические резервы организма / А.С. Мозжухин, Д.Н. Давиденко, Г.И. Попова // Механизмы адаптации физиологических функций организма: сб. науч. тр. – Томск, 1985. – С. 3-11.
24. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте/ В.Н.Платонов. – Киев.: олимпийская литература, 1997. – 583 с.
25. Приймаков А.А. Критериифункциональной подготовленности борцов высшей квалификации различных весовых категорий на предсоревновательном этапе подготовки / А.А. Приймаков, А.В.Коленков, О.А.Приймакова //Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)». – Київ: НПУ, 2016.– Серія № 15. – Випуск 3К 2 (71)16. – С. 262-266.
26. Радзиевский О накоплении, расходовании и перераспределении функциональных резервов в организме человека / А.Радзиевский, А.Приймаков, В.Олешко, Н.Ящанин// Наука в олимпийском спорте. – Киев, 2002. – №2. – С. 110-119.
27. Селье Г. Очерки об адапционном синдроме / Г. Селье: пер. с англ. – М.: Медгиз, 1960. – 254 с.
28. Словарь физиологических терминов (отв. ред. О.Г. Газенко). – М.: Наука, 1987. – 446 с.
29. Чекалова Н.Г. Функциональные резервы организма детей и подростков. Методы исследования и оценки: учебное пособие / Н.Г. Чекалова, Н.А. Матвеева, Ю.Г. Кузмичев и др. – Н.Новгород: Издательство НижГМА, 2010. –164 с.
30. Шмальгаузен И.И. Организм как целое в индивидуальном и историческом развитии /И.И. Шмальгаузен. – М.: Наука, 1982. – 383 с.
31. Bernar C. Lecons sur les proprietes des fissusvivants / C. Bernar. – Paris, 1866.
32. Bert P. La pression barometrique / P. Bert. – Paris, 1878.
33. Cannon W.B. Organizations for physiological homeostasis / W.B. Cannon // Physiol. Rev. – 1929. – V. 9. – P. 399-431.

Святсьє А. В.

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ТРЕНЕРА-ВИКЛАДАЧА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються деякі аспекти теоретичного підґрунтя підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності. Автором зазначено, що однією з актуальних проблем педагогічної науки на сучасному етапі є розробка шляхів удосконалення професійної майстерності педагогів. Це обумовлено закономірностями суспільного розвитку й високою соціальною значимістю проблеми підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах. На основі здійсненого аналізу наукової літератури з обраної проблеми дослідження, зроблений висновок про важливість якісного практичного виховання для ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: професійна освіта, професійна компетентність майбутнього тренера-викладача, професійна діяльність тренера-викладача.

Святыев А. В. Теоретические основы подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности. В статье рассматриваются некоторые аспекты теоретической основы подготовки будущего тренера-преподавателя к профессиональной деятельности. Автором отмечено, что одной из актуальных проблем педагогической науки на современном этапе является разработка путей совершенствования профессионального мастерства педагогов. Это обусловлено закономерностями общественного развития и высокой социальной значимости проблемы повышения качества подготовки специалиста-профессионала, основанной на гуманистических идеалах и принципах. На основе осуществленного анализа научной литературы по выбранной проблеме исследования, сделан вывод о важности качественного практического воспитания для эффективной профессиональной подготовки будущего специалиста физического воспитания и спорта.

Ключевые слова: профессиональное образование, профессиональная компетентность будущего тренера-преподавателя, профессиональная деятельность тренера-преподавателя.

Svatyev A. V. Theoretical basis of preparation of the future of coach-teacher of professional activity. The article considers some aspects of theoretical basis of preparation of the future of coach-teacher of professional activity. The author noted that one of the urgent problems of pedagogical science at the present stage is to develop ways of improvement of professional skill of teachers. This is due to the regularities of social development and the high social importance of the problem of improving the quality of training of specialist-professional, based on humanistic ideals and principles. On the basis of the carried out analysis of scientific literature on the selected issue of the study, the conclusion about the importance of quality practical education for the effective training of the future specialists of physical education and sports.

It is found that in the process of preparation of coaches for their future professional activities, must be designed such qualities as independence, responsibility, ability to adapt to rapidly changing environment. The author believes that in preparing coaches to future careers should be formed such personality traits as independence, responsibility, ability to adapt to the rapidly changing environment and, according to the specific physical orientation, the student must master not only the general pedagogical knowledge and skills, but also special qualities that depend on his motor-technical potential.

Prospects for further research are seen in the development and study of other aspects of the process of preparation of the future of coach-teacher of professional activity in higher educational institutions.

Key words: trade education, professional competence of future coach-teacher, professional activity of coach-teacher.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасний період вітчизняна система освіти розвивається у різних напрямках. Її характеризують такі властивості: гуманізація, гуманітаризація, диференціація, диверсифікованість, стандартизація, багаторівневість, комп'ютеризація, інформатизація, індивідуалізація та неперервність.

Однією з актуальних проблем педагогічної науки на сучасному етапі є розробка шляхів удосконалення професійної майстерності педагогів, що обумовлено закономірностями суспільного розвитку й високою соціальною значимістю проблеми підвищення якості підготовки фахівця-професіонала, заснованої на гуманістичних ідеалах і принципах.

Різним аспектам дослідження організації професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах присвятили увагу вітчизняні та закордонні науковці, зокрема, таким питанням, як психолого-педагогічні основи розвитку творчої індивідуальності майбутнього фахівця-педагога (Н. М. Борисенко), психологічні особливості педагогічної співтворчості викладача і студентів (С. М. Дмитрієва), педагогічні умови організації самовиховання студентської молоді (А. І. Калініченко), теоретико-методологічні й організаційні основи формування у студентів потреб у фізичній культурі (А. В. Лотоненко, Л. І. Лубишева), індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічних вузів на завершальному етапі навчання (в умовах багаторівневої системи освіти) (А. Є. Наумова), індивідуалізація професійно-педагогічної підготовки вчителя (О. М. Пехота), саморегуляція професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів (Н. І. Пов'якель), психологічні особливості професійної підготовки студентів до майбутньої спортивно-педагогічної діяльності (О. П. Федик), теоретичні основи професійної підготовки учителя (Н. Д. Хмель), психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді (М. В. Шевчук), педагогічне стимулювання морального самовиховання майбутніх вчителів (О. М. Яцій).

Роботу виконано відповідно до плану НДР Запорізького національного університету.

Формулювання мети дослідження. Окреслені аспекти проблеми дослідження визначають мету статті, яка полягає у характеристиці теоретичного підґрунтя підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У науковому колі здійснюється пошук шляхів удосконалення професійної фізкультурної освіти. Нині існує велика кількість наукових праць, автори яких (учені Г. М. Арзютов, М. Я. Віленський, Є. П. Каргополов, А. П. Конох, В. Ф. Костюченко, В. В. Кузін, В. С. Макеєва, Є. Н. Перфильєва, П. К. Петров, О. В. Петунін, Н. Є. Пфейфер, Л. П. Сущенко, О. В. Тимошенко, Ж. К. Холодов, В. Т. Чичикін, А. Г. Черноштан, Б. М. Шиян, Ю. М. Шкретій, J. Czerwiński [6], H. Tolley, R. Wood [7], A. I. Vroeijenstijn, A. Towards [8] та ін.) у процесі дослідження підготовки фахівця галузі фізичного виховання та спорту до майбутньої професійної діяльності приділили належну увагу професійним, структурним, особистісним, комунікативним, організаторським і гностичним характеристикам цієї підготовки, а також спробували розробити найбільш оптимальні, ефективні й комплексні методики організації цього процесу.

З позицій сьогодення серед визначень, пов'язаних з дослідженням учених питань підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах до професійної діяльності, досить розповсюдженим є поняття «професійна компетентність».

Н. А. Арановська розглядає поняття «професійна компетентність» у контексті підготовки майбутнього фахівця як соціокультурної проблеми [2]. На думку вченої, це поняття могло б з одного боку, асимілювати нові відкриття й розробки щодо

людського пізнання й практики, з іншого – дозволяло б визначати освітні вимоги у кожній низці педагогічних ситуацій.

Формування компетентності припускає створення специфічних умов, тобто зміст професійної підготовки повинен моделюватися як індивідуально-професійний досвід, причому до складу досвіду необхідно включати крім когнітивного компонента (традиційно представленого у змісті педагогічної освіти), ще й ціннісно-значеннєвий та комунікативно-діяльнісний компоненти. Це актуалізує проблему пошуку нових підходів, адекватних сучасним соціокультурним вимогам щодо підготовки майбутнього фахівця у вищих навчальних закладах.

Поняття «компетентність» визначають як елемент і складову частку культури; як властивість особистості (особистісний простір ширший за професійний); як високі мотивації до професійної та соціальної діяльності, а також здатність і готовність здійснювати цю діяльність (Н. Сальніков, С. Бурухін) [7]. Усі компетенції учені класифікують за чотирма основними групами: пізнавальні (когнітивні), творчі (креативні), соціально-психологічні та професійні. Нам імпує твердження авторів, що при компетентнісному підході змінюються цілі та технології освітнього процесу, при цьому кінцевий результат навчання повинен бути визначений фіксованим набором умінь, компетенцій, за наявності або відсутності яких необхідно оцінювати якість та ефективність навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури довів, що більшість учених згідні з думкою про те, що професійна компетентність є інтегративною особистісно-діяльнісною характеристикою людини, заснованою на особистісному (володіння комплексом особистих якостей) та діяльнісному (освоєння різних моделей поведінки) досвіді й дозволяє їй ефективно діяти у галузі, що стосується її компетенції (певна галузь застосування).

При формуванні компетентного фахівця вищого начального закладу актуальним питанням є характеристика основних етапів професійної підготовки з наведенням цілей і сутності кожного етапу.

Стосовно етапів професійної підготовки майбутнього викладача вищого начального закладу, на думку учених Г. Матушанського і Г. Завади [5], перший етап такої підготовки характеризується професійним відбором і професійним підбором педагогічних кадрів. Основною метою цього етапу є діагностика на професійну придатність. Другий етап, за визначенням науковців, полягає у навчанні на отримання права здійснення професійної діяльності у вищій школі та отримання додаткової кваліфікації викладача вищого начального закладу у магістратурі або аспірантурі. На цьому етапі формування викладача основними параметрами підготовки є професійно-педагогічні знання, які складають основу теоретичної і прикладної діяльності педагога. Наступний етап професійної підготовки викладача вищої школи – його професійна адаптація, яка передбачає процес звикання викладача до професійної діяльності. Цей етап починається з пасивної та активної педагогічної практики на етапі професійного навчання і включає в себе різні види стажування і педагогічну діяльність протягом першого року викладання у вищому начальному закладі. Наступний етап пов'язаний з виробкою професійної готовності до викладацької діяльності. Основна мета його полягає у формуванні педагогічної компетентності викладача вищої школи, під якою учені розуміють «готовність викладача до інтеграції професійно-педагогічних компетенцій і професійно значущих особистісних якостей для продуктивного виконання професійно-педагогічної діяльності».

Компетентність означає специфічну здатність, необхідну для ефективного виконання визначеної дії у визначеній певній галузі та включає вузькоспеціальні знання, особливого виду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії (Д. Равен).

Знання й інтелектуальні здатності визначають кругозір особистості, ієрархію її оцінок, цінностей та результатів діяльності; мотиви характеризують спрямованість особистості, стимулюють і мобілізують її на прояв активності у галузі фізичного виховання та спорту; ціннісні орієнтації визначають сукупність відносин особистості до фізичної культури у житті, професійної й творчо-активної діяльності; потреби виступають основною спонукальною й актуалізуючою силою поведінки особистості галузі фізичного виховання та спорту; фізична досконалість припускає такий рівень здоров'я, фізичного розвитку, психофізичних й фізичних можливостей особистості, які становлять фундамент її активної, перетворювальної, соціально значимої, фізкультурно-спортивної діяльності та життєдіяльності в цілому; соціально-духовні цінності визначають загальнокультурний і специфічний розвиток культури особистості; фізкультурно-спортивна діяльність відображає ціннісні орієнтації та потреби, характеризує активність особистості.

За твердженням учених Г. Матушанського і Г. Завади [5], компетенції, необхідні для майбутнього професіонала, можна поділити на дві основні групи: універсальні (загальні, ключові, «надпрофесійні») та професійні (предметно-спеціалізовані).

Як наголошує О. Л. Осадчук, компетенції майбутнього педагога варто диференціювати за двома сукупностями: універсальні – компетенції, що забезпечують адекватний прояв соціального життя людини в сучасному суспільстві, що змінюється; спеціальні – компетенції, що стосуються професійної галузі [6]. Універсальні компетенції, на думку автора, можуть бути поділені на три групи: інструментальні, міжособистісні й системні. Інструментальні компетенції, за твердженням ученого, забезпечують формування у людини здатності й готовності до самостійної діяльності як у професійному плані, так і в особистому й громадському житті. Міжособистісні компетенції виступають способом реалізації індивідом різних соціальних позицій, значимих для кожної сучасної людини. Системні компетенції дозволяють людині бачити частини цілого в їх взаємозв'язку та єдності, а також планувати й здійснювати перетворення систем з метою їх поліпшення. У групу спеціальних компетенцій можуть бути включені загальнопрофесійні й профільно спеціалізовані компетенції. Загальнопрофесійні компетенції припускають вільну орієнтацію людини у широкому колі питань, пов'язаних з психологічними, правовими, економічними та іншими аспектами педагогічної професії. Профільно спеціалізовані компетенції стосуються освоєної предметної професійної педагогічної галузі.

В. Шершньова й О. Перехожева вважають, що всі універсальні компетенції, (наприклад, загальнонаукові), безпосередньо пов'язані з умінням використовувати знання у майбутній професійній діяльності. Професійні ж компетенції, пов'язані з умінням через готовність майбутнього фахівця здійснювати передбачені види професійної діяльності – на певному етапі відбувається переплетіння універсальних і професійних компетенцій [8]. Ми поділяємо думку вчених, що в основу усіх компетенцій студента мають кластися набуті знання, уміння та навички з усіх спектрів дисциплін, що вивчаються.

На основі здійсненого аналізу наукової літератури з обраної проблеми дослідження, а також на підставі власного досвіду,

ми вважаємо, що ефективність професійної підготовки майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту неможлива без якісної практичної підготовки. Майбутній тренер-викладач повинен бездоганно технічно продемонструвати передбачені програмою фізичні вправи й виконати без ускладнень будь-які контрольні нормативи з навчальної програми школи або вищого навчального закладу. За допомогою професійної підготовки майбутній тренер-викладач здобуває повагу та авторитет в учнівському середовищі, у результаті чого ефективність педагогічного впливу такого викладача-майстра значно підвищується. Тому, на нашу думку, необхідно вдосконалювати процес розвитку рухових якостей майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту як професійно значимих, без яких досягнення вершин професійної культури й професійної майстерності стає неможливим навіть теоретично. Основними завданнями рухової підготовки повинні бути узагальнення й поглиблення теоретичних знань у цій галузі, а також формування спеціальних умінь і навичок.

Висновки. На підставі теоретичного аналізу та власного досвіду, професійна компетентність майбутнього тренера-викладача розглядається нами як інтегративна характеристика особистості, що визначається рівнем оволодіння фундаментальними знаннями у галузі фізичної культури та спорту та суміжних дисциплін, професіоналізму та здатності повною мірою, відповідно до соціально значущих аспектів реалізувати професійні знання, уміння та навички у майбутній професійній діяльності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури з питань підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах окреслив деякі аспекти теоретичного підґрунтя означеної проблеми. Визначено, що сучасна професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах України потребує вдосконалення відповідно вимог і тенденцій сучасного суспільства. З'ясовано, що у процесі підготовки тренера-викладача до майбутньої професійної діяльності повинні формуватися такі якості особистості, як самостійність, відповідальність, здатність пристосовуватися до швидкозмінного оточуючого середовища, а також, згідно специфіки фізкультурної спрямованості, студент повинен оволодіти не тільки загально педагогічними знаннями і уміннями, а й спеціальними якостями, які залежать від його рухово-технічного потенціалу.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в опрацюванні та вивченні інших аспектів процесу підготовки майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності у вищих навчальних закладах.

Література

1. Арановская Н. Подготовка специалиста как социокультурная проблема / Н. Арановская // Высшее образование в России. – 2002. – № 4. – С. 115-119.
2. Матушанский Г. Подготовка преподавателя высшей школы в условиях её модернизации / Г. Матушанский, Г. Завада // Высшее образование в России. – 2008. – № 3. – С. 27-32.
3. Осадчук О. Л. Регулятивная компетенция как результат профессиональной подготовки педагога / О. Л. Осадчук // Вестник ТГПУ. – 2009. Выпуск 1 (79) – С. 40-43.
4. Сальников Н. Реформирование высшей школы: концепция новой образовательной модели / Н. Сальников, С. Бурухин // Высшее образование в России. – 2008. – № 2. – С. 3-12.
5. Шершньова В. Педагогическая модель развития компетентности выпускника вуза / В. Шершньова, О. Перехожева // Высшее образование в России. – 2008. – № 1. – С. 152-153.
6. Czerwiński J. O potrzebie zmian w treściach i strukturze kształcenia oraz doskonalenia kadr trenersko-instruktorskich / J. Czerwiński // Trening. – 2001. – № 3. – S. 163-171.
7. Tolley H. How to Succeed at an Assessment Centre / H. Tolley, R. Wood. – London : Kogan Page Ltd., 2005 – 192 p.
8. Vroeijenstijn A. I. Quality Model for Higher Education / A. I. Vroeijenstijn, A. Towards // INQAAHE-2001 Conference on Quality, Standards and Recognition, March 2001. Conference on Quality, Standards and Recognition, March 2001. – S. 34-67.

Сергієнко В. М., Корж С. О.
Сумський державний університет, м. Суми

ОСОБЛИВОСТІ ЖІНОЧОГО ОРГАНІЗМУ НА ЗАНЯТТЯХ ЛЕГКОЮ АТЛЕТИКОЮ

Метою дослідження стало розкриття особливостей жіночого організму під час тренувального процесу легкою атлетикою. Завдання дослідження – визначити ефективні засоби у тренувальному процесі легкоатлеток-жінок без шкоди їх здоров'ю. Новизна полягає у тому, що одержана інформація поповнить банк даних про особливості жіночого організму у процесі занять легкою атлетикою, яка дозволить встановити найбільш ефективні засоби досягнення високих спортивних результатів із мінімізацією негативних наслідків для здоров'я.

Ключові слова: легка атлетика, легкоатлетичні вправи, здоров'я, фізичне навантаження, жінки, антропометрія, тренувальний процес.

Sergienko, S.O. Korzh. The characteristics of the female body in athletics. V.N. Modern sport requires athletes to perform a large amount of intensive training which often leads to fatigue and health violation. The aim of the study was to determine the characteristics of a female body during the training process in athletics. The research objectives are to define effective tools of the female training without any harm to their health. The novelty is that the obtained information will help to clarify and add to a database the new characteristics of the female body during the training process in athletics and thus to establish the most effective means to achieve high results of a minimal negative effects on the health. We have determined that a female musculature is less developed than a male one and it constitutes not more than 35 % of the body weight (if we speak about males it constitutes 40-50 %), and the thickness of fat tissue in a female body is more than in male ones (28 % vs 18 %). During the female training we must take into account the cyclical nature of the processes that occur in the